

نان و حلوا

NAN-WA-HALWA

By

Baha-ud-Din 'Amuli

Folios	:	21
Subject	:	Persian Poetry
Illustrated/Illuminated:	:	Heading of the First page is illuminated
Script	:	Nasta'liq
Scribe	:	-
Date of transcription	:	1106 A.H.
Condition	:	Good
HL No. 698	:	Cat No. 291

A poem on ascetic life by Baha-ud-Din 'Amuli. Shaykh Baha-ud-Din Muhammad bin Sayyid Husayn bin 'Abd-us-Samad al-Harisi of Jabal-i-'Amul, near Damascus, with the takhallus Baha'i, شيخ بهاء الدين محمد بن سيد حسين بن عبد الصمد الحارثي العاملي was born on the 19th Dulhijjah, A.H. 953 = 11th February, A.D. 1547 (see Brock, ii, p. 414). Baha-ud-Din's Father, Sayyid Husayn, an eminent Shi'ah divine, was at first the Shaykh-ul-Islam in Ardabil and afterwards Mujtahid in Isfahan. In his early youth Baha-ud-Din went to Isfahan, where he flourished in the reign of Shah 'Abbas the Great (A.H. 996-1038 = A.D. 1587-1628), who entertained a high regard for this great scholar. At Isfahan Baha-ud-Din continued his study under his father and other eminent scholars, such as عبد الله يزدى, ملا على, and others. Being possessed of an extraordinary genius and having a tutor of such wide learning as his father, Baha-ud-Din within a short time made himself thoroughly acquainted with tradition and law. He also made himself master of physics, mathematics, and astronomy. For some time he was the Shaykh-ul-Islam, which post he subsequently gave up and began to lead an ascetic life, wandering over distant countries and performing pilgrimages. Baha-ud-Din was one of the most distinguished scholars of his time and, like his father, was a great Shi'ah divine. His works on law are up to the present day considered as the most trustworthy authorities. The celebrated Taqi Majlisi (d. A.H. 1070 = A.D. 1659) was a pupil of Baha-ud-Din.

On the 4th of Shawwal, A.H. 1030 = 22nd August, 1621, he became suddenly ill, and, after seven days illness, died on Tuesday of the same month. Baha-ud-Din contemporary historian, Mirza Iskandar Beg, in his 'Alam Ara-i-Abbasi, fol. 310b, says that Baha'i was working at the Jami' 'Abbasi to his last, and

adds that, besides Shah 'Abbas, thousands of people attended the funeral procession of this great scholar. According to his wish Baha-ud-Din was buried at Mashhad. Two chronograms of Baha's death are quoted in the 'Alam Ara (*loc. cit.*). One composed by Mirza Abu Talib, the prime minister of Shah 'Abbas, which runs thus:

رفت چون شیخ ز دار فانی
کشت ایوان جنانش ماوای

دوستی جست ز من تاریخش
گفتمش شیخ بهاء الدین وای

and the other:

افسوس ز مقتدای دوران

composed by Muhammad Salih, nephew of the aforesaid Iskandar Beg. In one copy of Baha-ud-Din's Jami' 'Abbasi (Add. 23,578 of the British Museum), in a preface to the sixth *bab*, A.H. 1031 (12th Shawwal) is given as the date of his death. The date A.H. 1031 is also given in the MS. copy of the Kashf-ul-Hujub, fol. 2b. Besides being one of the distinguished 'Ulama of his age, Baha-ud-Din was a good poet, and has left many Gazals and Qasidahs, extracts from which are given in almost all the tadhkirahs.

Out of the numerous works of this prolific writer on Shi'ite law, tradition, mathematics and astronomy, the following may be enumerated:

I

Miftah-ul-Falah, مفتاح الفلاح (wrongly spelt as مفتاح القلاع in Ethe, India Office Lib. Cat., No. 1517, and Ethe, Bodl. Lib. Cat., col. 230), consisting of a collection of prayers which was translated into Persian by Jamal-ud-Din Muhammad bin Husayn Khwansari, جمال الدین محمد بن حسین خوانساری, who died in A.H. 1125 = A.D. 1713. See Rieu Suppl., pp. 4b, and 254a.

II

Arba'una Hadis, اربعون حديثاً, or simply Arba'in اربعين, composed in Safar, 995 = January, 1587, in Isfahan. See Berl. 1527; Brit. Mus. 187.

III

Risalah fi Tahrir-i-Daba'ih-i-Ahl-il-Kitab, رساله فی تحریم ذبایح اهل کتاب.

IV

Risalah fi Wahdat-il-Wajud, رساله فی وحدت الوجود.

V

Jami' 'Abbasi, جامع عباسی. The popular exposition of Muhammadan civil and ecclesiastical laws according to the Shi'ah school, compiled at the request of Shah 'Abbas the Great, revised and annotated by 'Izz-ud-Din Muhammad bin Mir Abul Hasan bin Muhammad Isma'il al-Husayni al-Musawi, عز الدین محمد بن میر ابو الحسن . The first five babs of this popular work were completed by Baha-ud-Din, after whose death the remaining fifteen babs were supplied by Nizam bin Husayn of Sawah, نظام بن حسین الساوجی.

See Rieu, p. 25; Ethe, Bodl. Lib. Cat., No. 1784; Ethe, India Office Lib. Cat., No. 2581; W. Pertasch Cat., pp. 250, 251 etc., etc. Lithographed at Lucknow, 1264, and at Tabriz, 1277.

VI

Tashrih-ul-Aflak, **تشریح الافلاک**, on astronomy, with a Persian commentary under the title of Taqrih-ul-Adrak, **تقریح الادراک**, by Sadr-ud-Din Muhammad bin Sadiq al Husayni, **صدرالدین محمد بن صادق الحسینی**.

Noticed in Loth, Arab. Cat., p. 298b; Cat. of the Brit. Mus., p. 244; and . W. Pertasch Berlin Cat., p. 76.

VII

Risalat-us-Safihah, **رسالة الصفیحة**. See Berlin Cat., 5801, and Brit. Mus. 1346.

VIII

Fawa'id-us-Samadiyah fi 'Ilm-il-'Arabiyyah, **فوائد الصمدیة فی علم العربیة**.

IX

Khulasat-ut-Hisab, **خلاصة الحساب**, on arithmetic.

See Loth, Arab Cat., p. 220; Brit. Mus., p. 622; Cat. des MSS. et Xyl., p. 230; J Aumer, p. 138; H. Kh., vol. iii., p. 168, etc.

A Persian paraphrase of this work, under the title Tarjumah-i-Khulasat-ut-Hisab, **ترجمة خلاصة الحساب**, is noticed in Ethe, India Office Lib. Cat., No. 2251. A part of another Persian paraphrase, entitled Fayd-ul-Wahhab fi Sharh-i-Khulasat-il-Hisab, **فیض الوهاب فی شرح خلاصة الحساب**, made by Nizam-ud-Din Ahmad bin Muhammad 'Abd Ullah Ash-Shahid, **نظام الدین احمد بن محمد عبد الله الشہید**, is also noticed in the same Ethe, India Office Lib. Cat., No. 2252. For an abridge Persian translation of the work by Lutf-Ullah Muhandis (astronomer), **لطف الله مهندس بن استاد**, see Ethe, India Office Lib. Cat., No. 2253, and Rieu, p. 451.

There are several Arabic commentaries on the Khulasat-ul-Hisab: the best known among them are: 'Ismat Ullah's **انوار خلاصة الحساب** (A.H. 1086 = A.D. 1675), printed at Calcutta, 1829; Lutf-Ullah's Haji Husayn Yazdi's and Shams-ud-Din 'Ali Husayni Khalkhali's. See Loth, Arab. Cat., p. 221 The Khulasat-ul-Hisab has been edited, Arabic and Persian with commentary, Calcutta, 1812, and Constantinople, A.H. 1268. Arabic text with German translation by Nesselmann, Berlin, 1843. French translation by Aristide Marre in "Nouvelles annales de Mathematiques par Terquem e Gerono", 1846, vol. v., p. 263; new edition, Rome, 1864.

X

Kashkul, **کچکول** or **کشکول**, or the Begger's Bowl. A large collection of Analecta in seven volumes, containing both Arabic and Persian extracts. It has been printed in Tihiran in 1266 and in Bulaq. It is described by Goldziher in the Sitzungsberichte of the Vienna Academy, part 78, and Loth, Arab. Cat., No. 834. See also Melanges Asiatiques, vol. vi, p. 108.

XI

Risala-i-Astarlab, **رسالة اصطرلاب**, a treatise on the Astrolabe noticed in Ethe,

XII

Mashriq-ush-Shams, مشرق الشمس (called مشرق العين in the Safinah in Etke, Bodl. Lib. Cat., col. 220). See Suhuf-i-Ibrahim, fol. 115b.

See also G. Flugel, iii, p. 510, where to the works just enumerated are added الصراط المستقيم, العروة الوثقى, الحبل المتين, الزبلة فى الاصول, التهذيب فى النحو.

A work entitled Bihar-ul-Anwar, بحار الانوار, by Baha-ud-Din, is mentioned in W. Pertsch, Berlin Cat., p. 59.

Two Arabic letters to Mirza Ibrahim by this author are also mentioned in *ib.*, p. 99.

Two Arabic riddles, one on قانون and the other on كافي are mentioned in Loth, Arabic Cat., p. 298.

Besides the Nan-wa-Halwa, another mystical Masnawi called Shir-wa-Shakar, شير وشكر, "Milk and Sugar", is noticed in Rieu, ii, p. 831; W. Pertsch, Berlin Cat., p. 699; J. Aumer, p. 4, etc. It has been lithographed in Constantinople, A.H. 1282.

A work entitled Isna-'Ashariyah, اثنا عشرية, by this author is mentioned in the MS. copy of the Kashf-ul-Hujub, fol. 2b.

For notices of Baha-ud-Din's life and his works, see: Taqi Auhadi, fol. 155b; Khulasat-ul-Afkar, fol. 27a; 'Alam Ara-i-'Abbasi, fol. 310; Natq'ij-ul-Afkar, p. 69; Makhzan-ul-Gara'ib, fol. 100; Nishtar-i-Ishq, fol. 288; Suhuf-i-Ibrahim, fol. 115a, etc., etc.

See also Sprenger, Oude Cat., pp. 368 and 369; Rieu, i, pp. 25 and 26; Cat. des MSS. et Xtyographes, p. 238; Malcolm's Hist. of Persia, i, p. 558; Etke, Bodl. Lib. Cat., Nos. 1508, etc.; Etke, India Office Lib. Cat., Nos. 1517-1520 and 2251-2253.

Copies of the Nan-wa-Halwa are noticed in A. Sprenger, Oude Cat., p. 368; W. Pertsch, Turkish Cat., No. 3, 5; Berlin Cat., pp. 116, 1, 668 and 698, 18; J. Aumer, p. 4; Etke, Bodl. Lib. Cat., Nos. 1085-1088; Nos. 1239, 29 and col. 768; Etke, India Office Lib. Cat., Nos. 1517-1520.

The Nan-wa-Halwa has been lithographed in Constantinople, 1268 and 1282.

The Masnawi is a sort of introduction to Maulana Rumi's Masnawi. It is introduced by a short prose in Arabic which begins thus on fol. 1b:

اما بعد حمد الله تعالى على افضاله والصلوة والسلام على اشرف الخلائق.

The poem itself begins thus on fol. 2a:

ايها الالهى عن العهد القديم
ايها الساهى عن النهج القديم

The Msanawi is also called سوانح الحجاز on account of its having been composed in course of the author's pilgrimage. See Majma'-ul-Fusaha, vol. ii, p. 9.

698

O. P. D.

LIÁN - WA - HALWÁ;

698

698

291

P. No 444

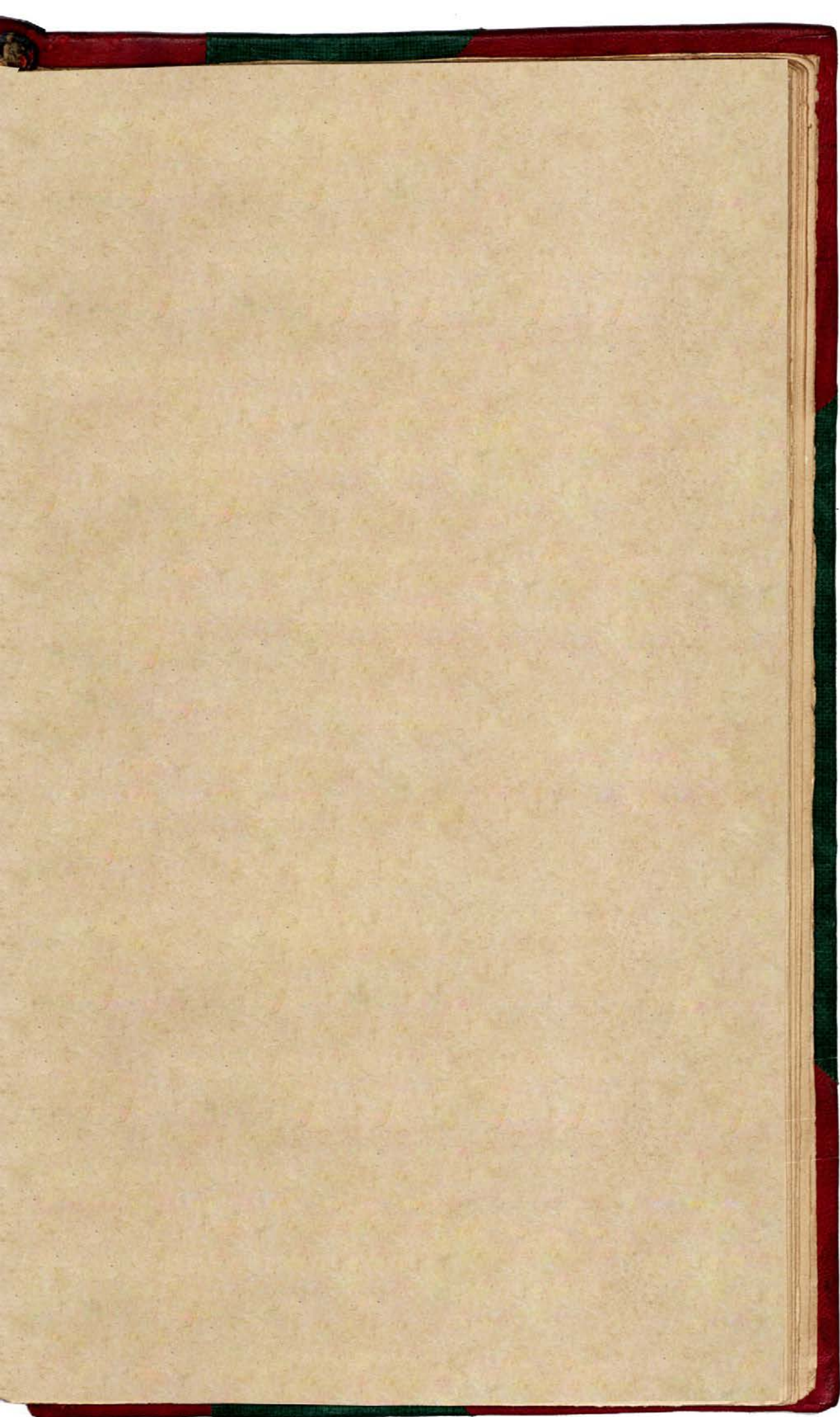
KHUDA B. KHAN O.P. LIBRARY

PATNA

Prog. No. 4428... (Old Series)

Date..... 27-7-1955.....

Section. Manuscript....

Bakawulian Amr

Q 1030

291
698

مِنْ مَمْلُوكَاتِ أَحَدٍ عَلَيَّ

NAN-U-HALWA

بسم الله الرحمن الرحيم **وتم بحمد**

هذه الرسالة الموسومة بنان حبل الشيوخ بها الدين العا

اما بعد حمد الله على افضاله واصطفاه والسلام على

اشرف المخلوق محمد وآل فقيه العبد الفقير

رحمت الله الغني المشهور بها والدين العالم وفقه الله

لعمل في يومه بعدة قبل ان يخرج الامر من بيننا

نن من السوانج وجملة من الموانح قد نسخ في كثير ما في

طريق حج بيت الله الحرام وزيارت سيد الزمان
عليه وآله افضل الصلوات والسلام اشبهت في من الاور
تذكرة مني للاحباء الراغبين والاخلاء الطاهرين
اتوكل ومن استمد وبه نستعين هـ واقول

ايها السامي عن المنهج القويم	ايها السامي عن العهد القديم
حيث يروى من اجاديت ^{الحبيب}	استمع ما ذا يقول الغندليب
كما يدعي زجانب بتان	مرحبا امي بلبل مستان
قاله في حقنا اسلحي	يا برید الحی خبر بما
ام علي الهجر استمر او الحفا	سل ضوا عتاد ما لو بالوفنا

مرحبا ای پیکر سرخ فال ما

مرحبا ای عند لب خوش نوا

ای نواهای تو ناز موصد

مرحبا ای مدد شکر سبا

مرحبا ای طوطی شکر شکن

بازگو از نغمه یاران نجده

بازگو از زهرم حیف و هنا

بازگو از مسکن ما و ای ما

آنکه از مانی سبب افشاند و

مرحبا ای مایه اقبال ما

فارغم کردی ز منید ماسوا

ز بهر بند هم سزار شکسته

مرحبا ای پیکر جانان مرحبا

قل فقد اذنت عن قلبی احسن

تا در و میو از آری بوجد

بازگو از غم و جان غمنا

بازگو از یار پی پر و ای ما

عهد را ببرد و پیمان را شکست

از زبان آن بکارت بستن	از پی شکین دل حریفی بپوش
یاد آیم که با ماداشتی	گاه ششم از بازو کاسی اشتی
اخی خورش آن دوران که کامی از کرم	در ره مهر و وفا میزد قدم
شب که بودم با هزاران کون در	سر زانو غمی شش بسته فرد
جان لب از حسرت کھنار او	دل پراز نو میدی دیدار او
آن قیامت قامت پیمان شکن	آفت دوران بلای مرد و زن
فتنه ایام و آشوب زمان	خانه سوز صید چو من بخانمان
از درم ناکه در آمد سحباب	لب کران از رخ بر افکنج نقاب
کامل شکین بدوش اندخت	وز نکاسی کار عالم خست

گفت ای شیدا دل مخزون من
وای بکاش عاشق مقنون من

کیف حال القلب فی نار الفراق
گفتمش و الله حال لا یطاق

یکدم کنشست بر بالین من
رفت و باخو در عقل و دین من

گفتمش که بنیت به بنو خرم
گفت نصف اللیل بکن المنام

فصل فی التأسف الذی علیه صلی صرف العمر فما لا یفیع فی^{الضمه}

فی ذیل قولی التأسف صلی علیه و آله سور المؤمنین

قد صرفت العمر فی قیل و قال
یا ندی می شدم فقد ضاق المجال

یا استغنی تکلم المدام السلسلین
انها تهدی الی الخیرین

ما تمها صهار من خمر الحبن
وع کو ساد سقنیها بالذین

بیاق وقت العمر عن آلا تها	با تها من غیر عصر با تها
تم ازل عنی بهار السهموم	ان عسیر ضاع فی علم السوم
علم رسمی سر قبل است قال	نه از و نیستی حاصل نه حال
طبع را افسر که بخشد ادم	مولوی باور نذر و این کلام
علم نبو و غم عیسم عاشقی	ما بقی تلپس ایلیم شقی
سینه خالی ز مهر کار خان	کهنه اتبانی بود پیر استخوان
دل که فارغ شد ز مهر آن نکا	سنگ استنجای شیطان شکار
و این علوم و این خیالات	فضله شیطان بود بر آن حجر
تو بغیر علم عشق ار دل نیخه	سنگ استنجای شیطان میده

شرم بادت آنکه داری از غل	سنگ است بجای شیطان در غل
لوح از فضله شیطان بسو	ای مدرس در عشق یکدو
اخلع النعلین یا مذل الذم	اتها ناراضات للکلم
قدید لسی قلبه بالنور	ما تحف و اندوای عفور
چند چند از حکمت یونان	حکمت ایمان اسم بدان
دل منور کن بانوار حله	چند باشی کاسه نین بویه
سرور عالم شمه نیادین	سور مومن راشف کفین
سور طایر سور بویه	کی شفا گفت آن نهی مقبل
سینه خود را بر و صد چاک کن	دل از آن آلودگی پاک کن

با و فکند و دوش آن مرد عجب
و چه خوش مسکنیت از روی به

فصل فی قطع العسایق و العزالت عن الحسب

ایها القوم الذی فی المدرسه
کما جعلتموهم و سوسه

فکرم ان کان فی غیر احسب
ما کم فی البشاة الا خسران نصیب

فاغسلوا یا قوم عن لوج الفؤاد
کل علم لیس نخبه فی المعاد

ساقیا یک حبب از روی کرم
بر بهائی ریز از جام قدم

ما کند شوق پرده پندار را
سم چشم یار پند یار را

مرکز اتوفیق حق آمد دلیل
عزالتی بگزید و رست انتم قلیل

با یکش از دامن عزالت بدر
چند کردی چون کدایان در بدر

غزلت اندر غزلت آمد ای فلان	تو چه جوئی را خست طایرین
کز دیو نفس مسجوسه ای	رو نهان شو چون پی از مردمان
از حقیقت بر تو بخشاید دری	زین مجازی مردمان نماند دری
اگر تو خواهی غزلت دنیا وین	غزلتی از مردم عالم کزین
چون شب قدر از نیمه سپور شد	لا حرم از پای تا سر نرشد
اسم اعظم چون که گشت شناس	سروری بر کل اسماء باشد
تا تو نیز از خلق پنجه افکندی	بسته قدری اسم اعظم
رو بفرست آرای فرزانه مرد	و از جمیع ماسوائد باشد مرد
غزلت آمد کج مقصودی چنین	لیک اگر باز شد علم پذیر

غزلت پی عین علم آن لست	و ز بود پی زار زمدان علیست
ز مدد علم از مجتمع نبود بسم	کی توان زد در ره غزلت قسیم
ز بید چه بود از سمه پر و ختن	جمله را در داو اول ختن
علم چه بود آنکه ره بنسایت	و آنکه گمراهی دل زبایدت
این سوسما از دلت پر کن	خوف و خشیت از دلت فر کن
خشیت اندر نشان علم دان	انما بخشی تو در قرآن بخوان
ستینه را از آن خجف علم بآون	روح حشیش بر علمت مآون
فصل فی ذم العلماء المنسین بالامراء المتفعلن عن غزم باب النقص	
علم زب از فقر باید ای سپر	نی ز باغ و راغ و سپر کاغذ

مولوی را هست این جهان	کمان بسیار بد پر سباحت
نقص علمست ای جناب مولو	حشمت و مال و منال و دیو
تاقم و غرین پوشی چنان	مُرخ و مای چندی زی رپان
خود بن انصاف چه حساب کن	کی شود نهیسا میسر از حلال
ای علم افراشته در علم دین	از چه شد ملبوس و ماکولت حنین
چند مال شبه ناک آری بخت	لنگه باشی نرم پوشش خوش علف
عاقبت ساز و ترا از دین بر	آن تن آری و این تن پرور
لقمه گاید از طریق مشته	خاک خور خاک و بران دندان
کمان از راه دین مستون کند	نور عرفان از دلت پروان کند

در حریم کعبه ابراهیم پاک	لقمه نانی که باشد شبه ناک
و ربکا و پسرش کرد شیخانه	که بدخت خود فشانندی تخم آن
در زنگ کعبه شست دست آرد	ورمه نو در حصا دشت آرد
مریم آئین پکری از جوین	و رباب فرمش کردی پین
فاطمه با قل تواند حسد	بخواندی بر جمیرش سعد
در شدی روح الامین بزمش	و ربود از شاخ طوبی اش
بر سر آن لقمه پر و لوله	و رتو بر خوانی نزاران مسله
نفس از آن لقمه تراقت شود	عاقبت صیقلش نخل شود
خانه دین ترا ویران کند	دوره طاعت ترا بجان کند

درد دینت کرد بوی مردمان

از سوس بگذر ما کن کفشش

که نباشد جامه طلسم ترا

در مرغ غفر نبودت با قند و مشک

در نباشد مشرب از زرناب

در نباشد مرکب زرین لجام

در نباشد دور باش از پیش بس

در نباشد فرشتش از بیم طرا

در نباشد خنک نای ز کما

چاره خود کن که دینت شدت با

پاز و امان قناعت یکشش

گه نه دلقی سائر تن بس ترا

خوش بود و دوع و پیاز و نان خشک

با کف خود می توانی خورد

می توان سم زد و پیا خورشک کام

دور باش نفرت خلق از بس

با حصیر گه نه مسجد بس

می توان دین بس در گنج

درباشد شانه از بهر شری	شانه توان کرد با کشتیش
هر چه پستی در جهان رود	در عوض کرد و ترا حاصل عین
بی عوض دانی چه باشد در جهان	عمر باشد عمرت در آن بدن

فصل فی ذم مقدر متضمن الاشارة الى قوله تعالى ان تدبروا

لن یزولوا از حکم یا شعستین	ان تگوئی منی سوانا صادقین
داند این امر که زین که هست	کین جویمش کین سنگ و هست
کوی دولت آن سعادتمند	کو پیای دلبر خود جان سپرد
که بهیچو اسی حیات و عیش خویش	کما و نفس خویش را اول کیش
در جوانی کن نثار دوست جان	رو جوان من ذلک را نجان

پروچون کشتی گران جا بکین	کو سعت سپر قربانی مکن
شد همه برباد آیام شبها	بهر دین یک ذره نمودی شبها
عمر از پنجه گذشت یک سجود	کت بکار آید نگرودی ای احمد
حالیا ای عندلیب گمنام	ساز کن افغان بکچندی بنام
چون نگرودی ناله در فصل بها	در خزان باری قضا کن زین بها
تاکه دانستی ریانت را رسو	توبه ات نکند است نقد بود
غرق دریای کنایه تا بک	در معاصی و سیاه تا بک
جد تو آدم بشتن جای بود	قدسیان کند بهر او سجود
یک گنه چون کرد کفشد تمام	مذنی مذنب بر او پروانم

تو طمع داری که با چندین گناه	داخل جنت شوی ای رویا
------------------------------	----------------------

فی الاستغفار

ایها الماسور فی قید الذنوب	ایها المحرم من سر الغیوب
----------------------------	--------------------------

لا تقم فی اسر لذات الجسد	انها فی جید حبس من مسد
--------------------------	------------------------

قم توجه شطرا قلیم النعیم	واذكر الاوطان والعمیم
--------------------------	-----------------------

کنج علم ما طهر مع ما بطن	گفت از ایمان بوجوبطن
--------------------------	----------------------

این وطن مصر و عراق و شام	این وطن شهرست گورانم
--------------------------	----------------------

ز آنکه از دنیا ست این اوطان تمام	مدح دنیا کی گشت خیر الانام
----------------------------------	----------------------------

حُب دنیا مست را سر خطا	از خطا کی میشود ایمان عطا
------------------------	---------------------------

ای خوش انگو یا بدار تو فوج	کما ورد و سوی آن پی نایتم
تو درین اوطان سپهر ای	چون بغربت کرده خاکت سپهر
آنقدر در شهر نماند سپهر	کمان طن کپاره رفت از ضمهر
رویتاب از جسم جان اشکان	موطن اصلی خود را یاد کن
تا بچندای شاسب از قنوج	بازمانی دور از تسلیم رج
حیث باشد از تو ای صاحب	کماندین ویرانه برتری بال و
تا بجای ای مددشهر با	در غم سپهر مانن باشی با
بهد کن این بند از پا باز کن	بر فضایی لامکان پرواز کن
تا بجای در چاه طبعی بکنون	یوسفی یوسف سپاه از چه برون

تا غریز مصر ربانی شو	واری از جسم حانی شو
----------------------	---------------------

فصل فی السبایا و المحن الذی فی هذا الطريق و ان کان کسرہ

کیا علی الحب سوی بلا ہی راحت عظیمه سمعہ

فی طریق العشق انواع البلاء	ایما القلب الخمرین المبتلا
----------------------------	----------------------------

لکن الصب العشوق الممتحن	لا پایا بالسبایا و المحن
-------------------------	--------------------------

سهل باشد سهل در فقر و فنا	گر رسد تن را تعب حایز اعنا
---------------------------	----------------------------

رنج راحت و ان پید مطلب رک	کرد کله تو تیا ی چشم کرک
---------------------------	--------------------------

کی بود در راه عشق آسود	سر بر دست خون پا بود
------------------------	----------------------

تا نسازی بر خود آسایش حرام	کی توانی ز و بر راه عشق کام
----------------------------	-----------------------------

غیر ناکامی درین نه کامست

نیست خج تقوی درین نه شیه

نمان حلو اچیت جا نه مال تو

نمان حلو اچیت این طول امل

نمان حلو اچیت فرزند و نیت

نمان حلو اچیت کویم تو فاش

چند باشی بهر این حلو او نان

برو این حلو او نان آرام تو

یج بر کوشت بخور دست اسمی

راه عشق است این نه ختامست

نمان حلو ارا بهل در کوشه

باغ و راغ و چشمیت اقبال تو

وین غرور نفس علم فی عمل

کوفاده همچو غل در کربت

اینمه سعی تو از بهر معاش

زیر منست از فلان از فلان

شست از لوح تو کمال نام تو

حرف الرزق علی الله سبحان

رو قناعت پیشه کن در صبح	پند خود گیر از سک کرکین کبر
-------------------------	-----------------------------

حکایت العابد الذی قل الصبر لیه فیقول الکلب علی

عابدی در کوه بنان میخیزد	در بن غاری چو صاحب الفیض
--------------------------	--------------------------

رویی دل از غیر حق بر تافته	کنج غرت از غلت یافته
----------------------------	----------------------

روز نامی بود مشغول صیام	کیت نام میر سید شمس
-------------------------	---------------------

نصف آن شامش بود نصفی سحر	وز قناعت داشت در سر
--------------------------	---------------------

بر همین منوال حالت میگذشت	تا مدی از کوه مرکز سوخت
---------------------------	-------------------------

از قضا کجاست نماید آن غنی	شد ز جوع آن پارسا زار و نحیف
---------------------------	------------------------------

کرد و غریب را ادا کند عشاء	دل پر از وسوسه و زنجیر عشا
----------------------------	----------------------------

بس که بود از بهر قوتش اضطراب

صبح چون شد زان مقام لیسید

بود یکتیره بقرب آن حیل

عابد آمد بر در کسب استیاد

بست آن نان را و شکم گنجنت

کرد آنک مقام خود و لب

در کسب کبر بدگر کین سکه

میشد که خط پرکاری کشید

برزبان کر بگذرد لفظ خبر

فی عبادت کرد عابد شب و روز

بهر قوتی آمد آن عابد زیر

اسل آن قریه همه در دو غل

کبر از یک دونان جود داد

دروصول طعمه اش شکفت

نماند فطاری بر خبر شعر

ماند از جوع استخوانی دور

شکل نان پسند میر از خوش

خبر ندارد در دو گوشه حس

کلب در دنبال عابد پو گرفت	آمدش از پی وخت او گرفت
زان دومان عابدی پیش فکند	پس روان شد تا نیا بد زو کردند
سک نخورد آن نان از پی آمد	تا مکر بار در آزار دوش
عابد آن نان در دوشش	تا که از آزار او یابد امان
کلب خور و آزار و دنبال	شده روان روی خود را پس کرد
همچو سایه در پی او میدید	عف عفی میکرد و در شش میدید
گفت عابد چون بدید این جرا	من سکی چو تو نمیدم بی حیا
صاحبستان دومان چو پند	و آن دومان هم بستدی ای کزینا
دیگرم در پی او دیدن بجزر	و اینهمه زخم دریدن بهر چ

سک بنطق آمد که ای صاحب کمال

مست از وقتی که من بودم صغیر

که سفندش را شش بانی میگویم

کاه کاه سم نیم نانی میداد

کاه غافل کرد و از طعام من

هفته مفتی بگذرد کین ناتوان

چونکه بر درگاه او پرورده ام

مست کارم بر در آن پر کبر

تا قمار عشق با او باستم

چیا من سیم چشمی مال

مسکرم ویرانه آن کسیر

خانه اش را با سپاسی میگویم

کاه هشت استخوانی میداد

وزر تعافل تلخ کرد و کام من

نی زمان باید نشان از استخوان

رو بر درگاه دگر ناورده ام

کاه شکر نعمت او کاه صبر

جز در او من در نی شستم

بوتر که نامد یک شب بی نانت بست	در بنای صبر تو آمد شکست
از در رزاق رو بر مینامستی	بر در کبری و ان بشما فستی
به زمان فی دوست را بلند آشتی	کرده باد دشمن او آشتی
خود بن انصاف ای مرد گزین	فی حیات کیست من با تو بین
مرد عابد زین سخن بد شو شد	دست خود بر زو پیش شد
ای سبک نفس بهایی ما کمر	این طبعیت از سک آن کمر
بز تو که از صبر کساید دری	از سک که کین کمر آن کمر

فصل فی ذم اسل الریا و التملی الذی عظم الحسب و العیال

نابین علو چیست ای شوریده	مستی خود را نمودن بجز زر
--------------------------	--------------------------

دعوی زهد از برای سرچا	لاف تقوی از پی تعظیماً
توان پذیرای کرین لاف دروغ	سرگزافند نان تلمیست بدوغ
خوردۀ پسماندۀ در عالم	وقفند از گاو بار مرید
زیرکانش از سیار و آیین	از پی رد و قبول اندر کمین
باسمه خود پی و کبر و مینه	لاف تقوی عدالت میرز
سر بر کار تو در لیل و نحا	سعی در تحصیل جاه و اعتبار
دین فروش سی از نان حرم	مکر و حیل بھر تشخیص عوام
خوردن مال شھان بازشید	کافه جیث عمر و کافه جیث
وین عدالت با جوین صفات	مست دایم برقرار و بر شبات

بر سرش داخل کرد و لایقش	این عدالت است گویند
می نیاید ختمال از هیچ چیز	چون و غنور محکم بی پی

حکایت علی المشیل

بود در شهر مری پون	گمنام ساز حیل باز پرسینه
نام او بی پی تمییز خالدا	در نمازش بود غیبی شاما
با و غنوی صبح خفتن مسکدا	نامرادان راوی دادی مراد
کم نشد خالی ده اش از قلم	بر مراد هر کسی سین در قلم
در مهم سازی او باش نمود	و ایما طاحونه اش در کرد
از ته هر کس سبب تنبذ	میشدی فی الحال مشغول نما

گفت با او زندگی کانین	سیئه دارم ازینکار توین
زین جنابتهای بی پی هست	سیج نماید در و غنوی لوگست
نیت و آداب آن محکم و صو	یکره از روی کرم با ما بکو
این و ضو از سنک رو محکم است	این و غنو نبود سد است

فصل فی ذم اصحاب التلبیس الذین مقصدهم

محر و اظهار التفصیل و التدریس

نمان حلو چیست این تدریس تو	کمان بود ستر تلبیس تو
بهر اظهار تفصیلت معرکه	ساختی افتادی اندر محله
تا که عام چند سازی را خود	با صد افسون آوری درم خود

چند بختایی سربازان لاف	چند بنمائی کداف اندر کداف
نه فروخت حمت آمد نه صول	شرم بادت از خدا و از رسول
اندرین هچست فی غول تو	این بائی در سئام معقول تو
درس اگر قربت نباشد ز عوض	لین سآانه پس لمرض
اسپ دلت بفر از حسن خست	انکه خود در این مرض از آوست

فصل فی المنهین لجمع اسباب الدنیا

المرغین عن التحصیل اسباب العقب

نهان حلو است اسباب جان	کما فیت جان کمانست و مهان
انکه از سرب خدا دورت کند	انکه از راه مد اکورت کند

آنکه خود را بر سر او ختی

وزره تحقیق دور انداختی

تلخ کرد این نان و حلوا کام تو

بر دیکسر رونق اسلام تو

بر کن این اسباب از پنجه

کوه غم در پای آتش قطع کن

آتش اندر زن درین جلاو

وارمان خود را ازین ناکر کن

جمله سعیت بجز دنیا بی نیست

بهر عفتی می دانی سعی چیست

در ره آن موشکافی ای شقی

در ره این کند فهم و احمق

از پی آن میدوی از جان و دل

در پی این میسره چون بکل

حکایت سوال بعض العارفين من بعض المفسرين عن قدر سعته

في تحصيل الاسباب الدنيوية و توخي عن التقتير في تحصيل الاسباب الاخرية

کافی ترا دل در پی مال منال	عارفی از منعمی کرد این سوال
تا چه مقدار است ای مرد غنی	سعی تو از بحر دنیا می دیند
کار من اینست در لیل و نهار	گفت پیر و ناز حیدر شاما
حاصلت و چیست لفتا اند	عاشق گنجت اینک بهر دست
بر نیاید زان مگر عشرت	آنچه مقصود است ای روضه
از پی تحصیل آن در تابت	گفت عارف آنکه مستی روز و شب
عمر خود را بر سر آن خسته	شغل از اقبله خود ساخته
مدعای تو از ان حاصل نشد	آنچه زان میخواستی وصل نشد
وز پی آن سعی خواهی گشت	دار عقبی کان دنیا بر سر است

چون شود چهرتی حاصل از آن	من نکویم تو خود این بخت بد
--------------------------	----------------------------

حکایت العابدین الذی جوز التلغف لباس علی زینة من التلغف

نمان حلو اچست انی ایسر	قرب سلطانست زین قریب
------------------------	----------------------

میرود سوش از سر و اردل قرا	الفرار از قرب سلطان الغر
----------------------------	--------------------------

فرخ انکو خوش است بخت	کام ازین جلو او مان شهرین خشت
----------------------	-------------------------------

قرب سلطان آفت جان شود	پای لغز راه ایسان تو شد
-----------------------	-------------------------

حیف باشد از تو ای صاحب سلوک	کاینمه ناز می تعجبیم ملوک
-----------------------------	---------------------------

جرعه از جام قرآن نوش کن	آیت لاتر کنور اکوش کن
-------------------------	-----------------------

فصل فی ذم تیغافه بقرب الملوک انه یرغم الابرار فی ملک اسلک

نوجوانی از خواص بادشاه

دل غم خالی و سر پر از سو

بر یکی عابد از آن صحرانگشت

بر زبان از ذکر حی لایموت

نوجوان سوشخ امیدو

سبزه شسته چون مرد زنگ تو

شد تنه چون عنکبوت از لای غ

که چون بودی تو خدمتگار شا

پرفتشن کای جان مادر

می شدی با چشم تیت کین راه

جمله اسباب تنعم پیش و پس

که علف میخورد چون ^{بدشت} بوی

شکر کو یان کین مسیر گشت تو

ای شدی با وحش یان ^{حفت} در قوت

چونکه ناید بر علف در حیک تو

چون کوزمان چند در صحرای

در علف خوردن نمک شسته

کی بود از خدمت شرافت

کر چو من تو نیز بخوردی علف
کی شدی عمرت در این خلدت

فصل فی الرعب فی حفظ اللسان

الذین سوا حسن صفات لسان

نان و حلوا چیست که فرزند
منصب دنیا نیست کرد آن کرد

کر چو لائی در دست و پا
روی آسایشش منی در حنا

منصب دنیا نمیدانی که چیست
من بگویم با تو یکسان نیست

آنکه بند دازد حق پای مرد
آنکه سازد کوی حرام جایی مرد

آنکه ناشناس نامه بدنامی است
آنکه سر بر ناکامی است

آنکه مر ساحت نهان انجاس
کاسه زمرت فروز زنگام

چند خواسی بود لرزان طپان	بر سر این مر و زان شبان
آنکه کرد دست اسخیم چو روز بون	منصب دنیا است ای صاحب فنون
آنکه داد و خرمن دینیت یابد	منصب دنیا است ای نیکو نهاد
سج ازین جلو او سرشیر و کج	ای خوش آن مقبل که ترک کند
وین بان پروازی سچال تو	نمان جلوه است قیل و قال تو
هفته مفت ماه و سال	کوشش کتبالم فرو بند و نعل
میشود ز نار این تحت لجمک	صمت عادت کن که از یک گفتند
بسته دل در یاد حق لایموت	ای خوش آنکه گرفت در حصن کج
که کجبا تند لب کردند لال	خاموشی باشد مقال اسل حال

روشن خا مو ش خندی انی فلان	تا فراموش شود نطق و پیا
چند با این ناکسان با فروغ	باز بنمائی دروغ اندر دروغ
وارمان خج در ازین هم صحبتان	جمله همتابند و دین تو گمان
صحبت نیک از بودت در نصیب	باری از هم صحبتان شکست

فصل فی ذم من نسبت به لغت الکین

و هو من زمره الاشیاء الکین

فان جلوا حسیست این اعمال تو	جبه پشمن دانی شال تو
این مقام فقر خورشید	کی شود حاصل کسی در لب
زین داو جبه ات ای کج نهاد	این دو بیت شبنوی آید پاد

ظلمت چون کج کافر چل	و نذران قهر خدای عجل
از برون طعنه زنی بر بایزید	وز درونست نیک میدرد
رو بسوز این جامه ناپاک را	و این عصا و شانه و مسوک را
ظلمت که نیست با باطن کج	خواستی تا بفاش کرد و اندک
و مخالف شد درونت با برون	رفته باشی در جهنم نیکون

نان و حلوا لا شارة الى قول سيد المرسلين
 علي و اولاده البطاهرين و انما عيب الدنيا
 نارك و لا طعم في جهنم و لكن في جهنم اهل العباد و بعد

نان و حلوا چیست انیکو شست	این عبادت های تو بهر شست
---------------------------	--------------------------

نزد اسل دل بودین سگتن

رو حدیث ماعتک ای حقیر

چشم بر اجر عمل از کورست

خادمان مزدگیر نداین کرده

عابدی کو اجر ت طاعت است

تا بکی بر مشرود آری چشم

کو ترا از لطف و فضل بافرید

باسمه الوه کی قدرت نکاست

بر عبادت من از حق ^{سنت} خوان

از کلام شاه مردان پاکیز

طاعت از بصر طمع مزدور

خدمتی با مزد کی دارد شکوه

کر عبادت کر نهی بیست

مشرود ازین بهتر خواهی بی

از برای خدمت خود گردید

بر قدرت تشریف خدمت کرد

فصل فی الشوق لما الاملع عن او بکسر اللام

والمشوق الى الارتماك في بحر شراب الطهور

ياند مي ضاع عزم و نقصا	قسم لست دراک وقت مضی
و عطنی کاسا من الخمر الطهور	انها مفتاح ابواب السمور
فخلص الارواح من قبس الهموم	اطلق الاشباح من سجن الغموم
کما ندرین ویرانه پرو سوسه	دل گرفت از خانقاه و مد
نه ز خلوت کام بر دم نه ریر	نه ز مسجد طواف بستم نه ریر
عالمی خواجه اسم ازین عالم بدر	تا بکام دل کنم خاکی بسیر
اشفت لبی اتمیا الساقی الهم	بالتی سحی بها اعظم الهم
خمرت من نار موسی سمر	و نهما لبی صدري طور

انما ارجع ايام شباب

قم ولا تعمل فان الصبح لاح

يا مغني قل فان العزم ضائع

وارد عسى من اج الحبيب

واطوعني فذكر ايام العشق

قم ذر مرم لي بشعر العرو

وافتح منها ثم مستطاب

قد صرفت العمر في قيل وقال

ثم ذر مرم لي بشعر العجم

من يدق عنها عن الكونين عبا

والشر ما غارت الذكريات

لا تطيب العيش الا بالسماع

ان وقتي من سوا ما لا يطيب

ان ذكر العهد مما لا يطيق

كي نيم الخط فمحصا ويطرب

قلته في بعض ايام شباب

يا نديمي تسم فقد ضاق المجال

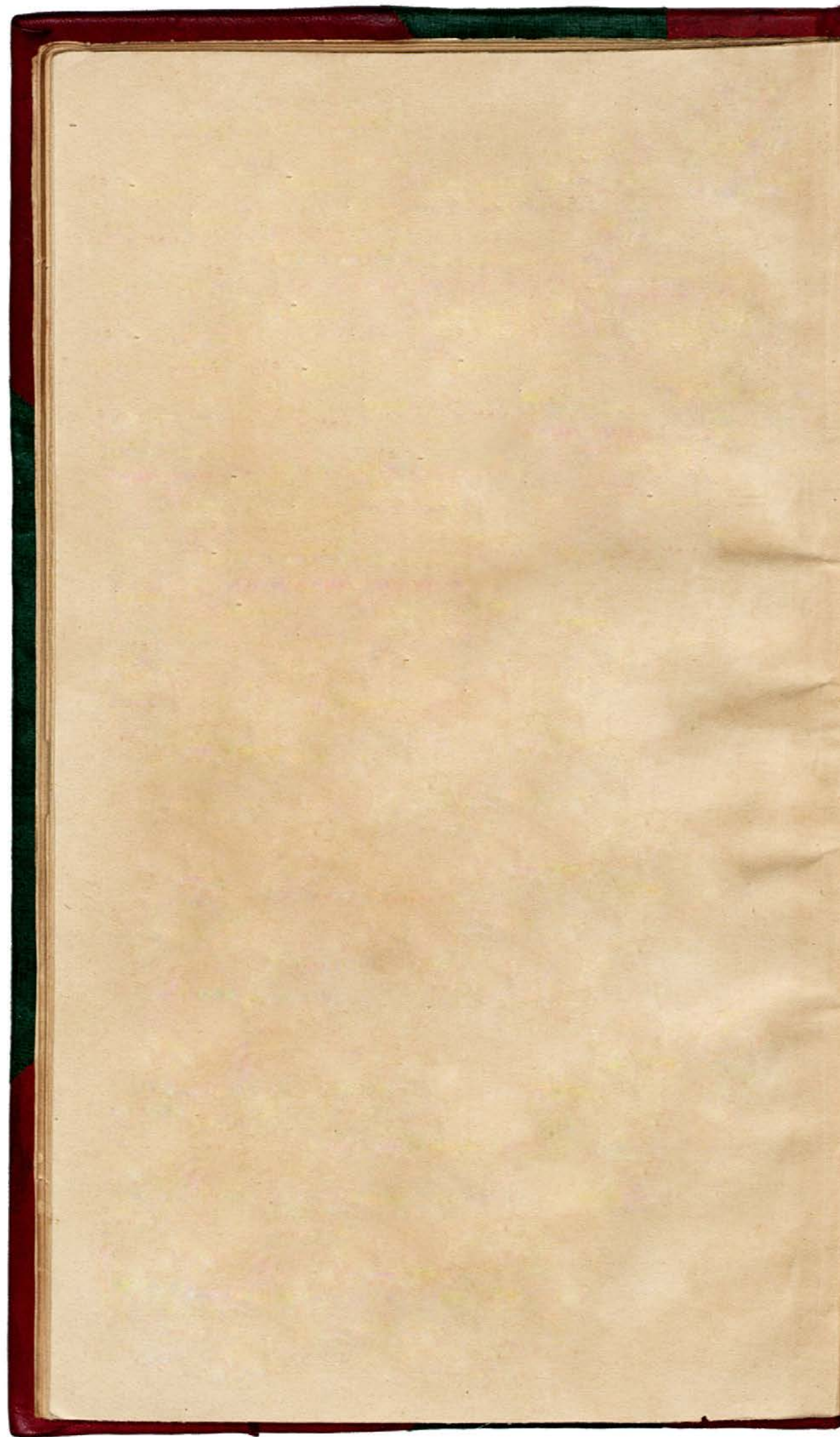
كي تريح الروح من سقم غم

و ابراهیم از آنها به پست مشغول	الحکیم المولوی لمعشور
بشنو زنی چون حکایت میکند	وز جده اینها شکایت میکند
قوم و خاطبانی بکل الایسند	عمل تسلیمی نمیدانند
انه فی عفت من حاله	حاطط فی قبله مع فتاله
کمال ان حاله قبیله جدید	قایل من جمله نعل من مزید
تابه فی الغنی قد ضل الطریق	تا یم من شکر بالایستغنی
عاکف مر علی احسنامه	شده للعبار من اسلامه
اکرم انادی و مولای عطی مراد	وافواد و افواد و افواد
یابهای اتخذهت لها سواه	فمویه معبوده الا سواه

تمت تمام شد الحمد لله رب العالمین

2

KHUDA B KHSI O.P. LIBRARY
P. T. N.
Prog No 4428 (Old Series)
Date 27-7-1955
Section Manuscript

